

Aan de andere kant moeten we constateren dat specifieke inspanningen van de overheid en natuurbeschermingsorganisaties voor deze organismen bijzonder gering zijn. Er is weliswaar een Rode Lijst van paddestoelen, maar de toepassing daarvan is vrijblijvend. Paddestoelen genieten geen wettelijke bescherming. Er bestaan geen beschermingsplannen voor bedreigde soorten. Beheersmaatregelen ten gunste van paddestoelen worden maar mondjesmaat genomen. De financiële bijdrage van de overheid aan veldonderzoek aan paddestoelen is miniem en beperkt zich tot het paddestoelenmeetnet en af en toe een kortlopend project.

Je zou zeggen dat daaraan toch wat te verbeteren moet zijn. Ik kom daar een volgende keer op terug.

KLEINE DONKERGEKLEURDE TELAMONIA'S IN NEDERLAND EN VLAANDEREN¹

Jac Gelderblom

Guido Gezellelaan 102, 4873 GG Etten-Leur

Gelderblom, J. 2003. Small dark-coloured *Telamonia* species in The Netherlands and Flanders. *Coolia* 46(2): 78-89.

The author discusses the characteristics of this section of *Cortinarius* and provides a provisional key to the determination of 29 species, with remarks on local names and references to published illustrations and descriptions, together with a figure showing the spores of 15 species.

Inleiding

De kleine donkergekleurde Gordijnzwammen zijn een groep van paddestoelen waarbij de meeste mycologen een sterke neiging vertonen om bij de aanblik ervan de pas te versnellen en te doen alsof men niets gezien heeft. Als men al eens besluit een collectie uit deze groep mee te nemen ter determinatie, dan loopt men vaak vast vanwege elkaar tegensprekende of moeilijk interpreteerbare kenmerken, die in de verschillende determinatiewerken gebruikt worden. De laatste jaren is er een aantal werken en publicaties verschenen met uitgebreide macro- en microscopische beschrijvingen van *Cortinarius*-soorten, vaak ook voorzien van goede kleurenafbeeldingen en microtekeningen zoals *Cortinarius*, Flora Photographica (Brandrud *et al.*, 1989-1998), Pilze der Schweiz Band 5 (Breitenbach & Kränzlin, 2000), Atlas des Cortinaires (Bidaud *et al.*, 1992-2001) en de verslagen van de *Cortinarius*-werkgroep van de AMK (De Haan *et al.*, 1994-2002). Met deze literatuur blijkt het vaak mogelijk een vondst min of meer betrouwbaar op naam te brengen en na veel proberen en discussiëren met andere mycologen gaat men toch een zekere structuur in deze groep ontdekken.

¹ Dit artikel is eerder verschenen in de Mededelingen van de Antwerpse Mycologische Kring, 2002.3: 71-79.

De bedoeling van dit artikel is het bespreken van deze structuur en daardoor hopelijk een bijdrage te leveren aan de studie van deze lastige groep, waarover het laatste woord nog lang niet gezegd is.

Groepsindeling van de kleine *Telamonia*'s

Formeel wordt voor het begrip groot of klein de zogenaamde 'Index of Slenderness' (IS) gebruikt. Deze is gedefinieerd als $IS = L^2/d \times D$ met L = steellengte, d = steeldikte en D = hoeddiameter. Als geldt $IS > 15$ dan spreekt men van kleine soorten. In de praktijk is het gebruik van een rekenmachine niet nodig: soorten met hoeddiameter kleiner dan 5 cm en een steeldikte kleiner dan 5(-6) mm kunnen worden gerekend tot de kleine soorten.

Dam & Kuiper (1998) hebben deze kleine soorten onderverdeeld in groepen, die ze een nummer hebben gegeven. Enigszins aangepast ziet deze indeling er als volgt uit:

1. Velum rood, geel of bruin	
2. Velum rood	groep A (22)
2. Velum geel of bruin	groep B (21+23)
1. Velum wit of witachtig	
3. Steel wit (vaak wortelend)	groep C (27)
3. Niet zo	
4. Duidelijke violettinten aanwezig in jonge plaatjes en/of steel vlees	groep D (30)
4. Niet zo, soms wel een roze of zwak lila tint	
5. Hoed oranje, roodbruin of okerkleurig	groep E (32)
5. Hoed donkergekleurd	groep F (31)

Gemakshalve heb ik de groepen A tot en met F genoemd, de tussen haakjes geplaatste nummers zijn de groepsnummers volgens het artikel van Dam & Kuiper (1998). De afscheiding tussen de groepen is niet altijd even scherp; een aantal soorten zal daarom in meerdere groepen moeten worden uitgesleuteld.

De soorten uit groep F zijn de kleine donkergekleurde gordijnzwammen uit het ondergeslacht *Telamonia*.

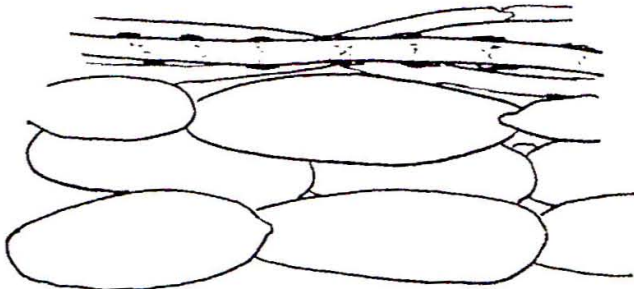
Korte bespreking van de belangrijkste kenmerken in deze groep

Sporen

De verschillen in sporenvorm en sporengrootte zijn dermate groot, dat het goede determinatiekenmerken zijn. Dit geldt ook voor de ornamentatie van de sporen, zij het in mindere mate. Een zeer kenmerkende ornamentatie treffen we echter aan bij *C. erythrinus* en *C. miraculosus*. De bijgevoegde sporenplaat geeft een idee van variatie in sporenvorm en sporengrootte.

Pigmentatie

De hoedhuid van de soorten uit deze groep is opgebouwd uit een toplaagje van dunne liggende hyfen (de pileipellis) met daaronder een dikkere laag van min of meer worstvormige cellen (het hypoderm). Deze structuur is weergegeven in figuur 1.

Figuur 1. Hoedhuid van een *Telamonia*.

De hyfen van de pileipellis kunnen grof of fijn geïncrusteerd zijn of zonder incrustaties (getekend is een grove incrustatie). De cellen van het hypoderm hebben vaak een duidelijk membranair pigment; ook komen bij sommige soorten opvallende pigmentklodders voor in deze laag. Hoewel weinig gebruikt in de literatuur vormen deze pigmentaties mijns inziens een zeer bruikbaar determinatiekenmerk.

Geur

Bij een aantal soorten komen duidelijke geuren voor zoals aardgeur, pelargoniumgeur en cederhoutgeur. Deze geuren zijn het duidelijkst waarneembaar na kneuzen of na enige uren bewaren in een afgesloten doosje. Omdat deze geuren niet altijd even duidelijk zijn en omdat sommige mensen voor bepaalde geuren nogal ongevoelig zijn (cederhout!) zal een aantal soorten op twee plaatsen worden uitgesleuteld.

Velum

Het al of niet optreden van velum in de vorm van gordels of banden en de kleur van het velum kan voor een aantal soorten karakteristiek zijn, voor andere soorten is dit kenmerk vaak nogal twijfelachtig. Dit vereist dus weer uitsleutelen op meerdere plaatsen, hetgeen in de meeste gangbare literatuur te weinig gebeurt.

Paarstinten in jonge plaatjes en/of steelvlees

Bij sommige soorten zijn deze kleuren zeer prominent aanwezig, bij andere soorten zijn deze paarstinten vaak dermate vaag, dat bij het determineren problemen ontstaan welke keuze men moet maken. Omdat het toch een nuttig kenmerk is, is ook hier de oplossing: uitsleutelen op meerdere plaatsen, hetgeen in de meest gangbare determinatieweken te weinig gebeurt.

Schubbige hoedbekleding

Dit is over het algemeen een betrouwbaar kenmerk.

Kleur van de steel

Deze is meestal oker tot bruinachtig. Daarnaast komen ook witte stelen voor (ook het steelvlees moet dan wit zijn). Bij een aantal soorten is het steelvlees in de steelvoet bijna zwart; dit is vooral goed te zien bij overlans doorsnijden.

Overige kenmerken

Chemische reacties en de vorm van de steel zijn in deze groep niet karakteristiek.

Het al of niet aanwezig zijn van cystiden is dermate variabel en vaak ook weersafhankelijk, dat hieraan maar een zeer beperkte waarde mag worden toegekend.

Na een bepaalde behandeling blijkt het weefsel van verschillende soorten onder een UV-lamp in verschillende kleuren op te lichten: dit verschijnsel noemt men fluorescentie. Dit verschijnsel is voor de amateurmycoloog lastig vast te stellen; ik heb het om die reden dan ook niet als kenmerk gebruikt. Voor de geïnteresseerde verwijs ik naar Arnold (1993) en De Haan *et al.* (1994, 1995).

Voorlopige sleutel tot de soorten uit groep F

1. Geur aardachtig (vooral na enige tijd bewaren in een afgesloten doosje)
 2. Sporen 7-9 x 4,5-5,5 µm, elliptisch; vooral bij berk (sporenplaat fig. 1)

C. umbrinolens
 2. Sporen 7,5-9 x 5,5-6,5 µm, breed elliptisch; vooral bij *Pinus* (sporenplaat fig. 2)

C. brunneus var. *glandicolor*
1. Geen aardachtige geur
 3. Geur van oranjebloesem

C. sacchariosmus
 3. Andere geur of geur onbeduidend
 4. Roze tint in vlees aanwezig; sporen 6,5-8 x 5-6 µm, grof geornamenteerd (sporenplaat fig. 3)

C. erythrinus
 4. Geen roze tint in vlees
 5. Hoed schubbig tot pluizig
 6. Sporen gemiddeld > 9 µm
 7. Sporen 9-11 x 4-5 µm; meestal met paarse tinten of een paarse zweem in lamellen

C. violilamellatus
 7. Sporen 8,5-10,5 x 6-6,5 µm; geen paarse tinten

C. comatus
 6. Sporen gemiddeld < 9 µm
 8. Sporen breed elliptisch tot subgloboos (= bijna rond); hoed pluizig (sporenplaat fig. 4)

C. comptulus
 8. Sporen elliptisch tot amandelvormig
 9. Met pelargoniumgeur; sporen elliptisch (sporenplaat fig. 5)

C. paleaceus
 9. Geur onbeduidend; sporen amandelvormig (sporenplaat fig. 6)

C. hemitrichus
 5. Hoed glad
 10. Slanke sporen ($Q > 1,9$) redelijk talrijk aanwezig.
 11. Soort met halverwege de steel een geelbruine ring en daaronder met geelbruine velumplakjes, hoedbekleding *Inocybe*-achtig, groeiend bij kruipwilg. Sporen 9,5-11 x 4,5-5 µm, bijna glad

C. ammophilus
 11. Andere kenmerken
 12. Sporen 9,5-10,5 x 5,5-6,5 µm met een zwakke ornamentatie; hoed donker zwartbruin, hoed en steel met violet- tot rozeachtige tinten, steel zonder velumzones

C. cavipes

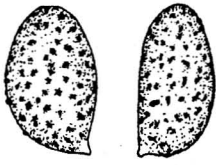

fig. 1

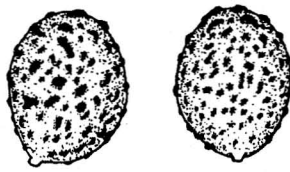

fig. 2

fig. 3

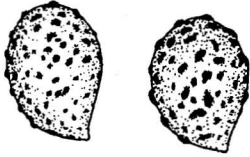

fig. 4

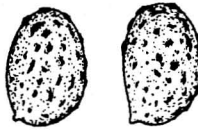

fig. 5

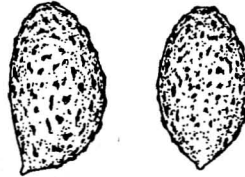

fig. 6

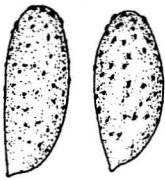

fig. 7

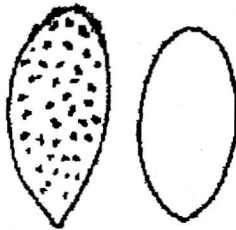

fig. 8

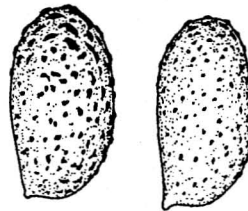

fig. 9

fig. 10

fig. 11

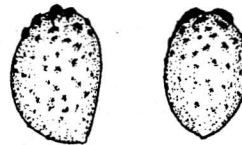

fig. 12

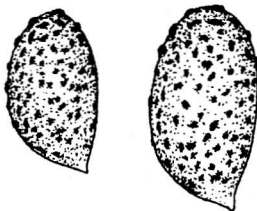

fig. 13

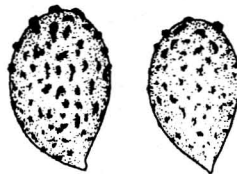

fig. 14

fig. 15

12. Andere kenmerken
 13. Hoedhuidhyfen opvallend geïncrusteerd; zonder violettinten.
 14. Sporen smal, 8,5-11 x 4-5 µm. (sporenplaat fig. 7) *C. fusisporus*
 14. Sporen breed, 9-12 x 5,5-6 µm (sporenplaat fig. 8) *C. cucumisporus*
 13. Hoedhuidhyfen niet tot zwak geïncrusteerd; meestal met violet, vaak met zwakke pelargoniumgeur *C. diasemospermus* var. *leptospermus*
10. Sporen elliptisch tot cilindrisch, $Q < 1,9$ (meestal veel kleiner)
 15. Sporen 10,5-12,5 x 5,5-7 µm (sporenplaat fig. 9) *C. casimiri*
15. Sporen kleiner
 16. Met pelargoniumgeur
 17. Kleine soort met zwart in de steelvoet; sporen 8-9 x 4,5-5,5 µm *C. diasemospermus* var. *diasemospermus*
 17. Grotere soort, geen zwart in de steelvoet; sporen 7-8 x 4,5-5,5 µm *C. rigidus* ss. Kühner & Romagn.
 16. Zonder pelargoniumgeur
 18. Zwart in de steelvoet en/of sterk geïncrusteerde hoedhuidhyfen.
 19. Sporen breed elliptisch, 7,5-9 x 5,5-6,5 µm; hoed met duidelijke umbo *C. brunneus* var. *glandicolor*
 19. Sporen anders
 20. Kleine soort (hoed tot 20 mm, steel tot 20 mm x 2 mm); sporen 7-8 x 4,5-5,5 µm *C. scotoides*
 20. Grotere soorten, sporen groter
 21. Hoedhuidhyfen niet tot zwak geïncrusteerd *C. diasemospermus* var. *diasemospermus* en *C. subrhombispora*
 21. Hoedhuidhyfen sterk geïncrusteerd
 22. Umbo opvallend spits, in veenmos; sporen 7,5-9 x 5-6 µm. (sporenplaat fig. 10) *C. flos-paludis*
 22. Geen spitse umbo, nooit in veenmos; sporen 8-10 x 5-6 µm (sporenplaat fig. 11) *C. helobius* en *C. romagnesii*
 18. Geen zwart in de steelvoet; hoedhuidhyfen niet tot zwak geïncrusteerd

Sporenplaat.

Met uitzondering van fig. 8 en fig. 10 (getekend naar eigen herbariummateriaal) zijn alle sporenfiguren afkomstig uit artikelen van de *Cortinarius*werkgroep van de AMK.

fig. 1. *C. umbrinolens*; fig. 2. *C. brunneus*; fig. 3. *C. erythrinus*; fig. 4. *C. comptulus*; fig. 5. *C. paleaceus*; fig. 6. *C. hemitrichus*; fig. 7. *C. fusisporus*; fig. 8. *C. cucumisporus*; fig. 9. *C. casimiri*; fig. 10. *C. flos-paludis*; fig. 11. *C. helobius* (links) en *C. romagnesii* (rechts); fig. 12. *C. miraculosus* var. *laccarioides*; fig. 13. *C. alnetorum*; fig. 14. *C. sertipes*; fig. 15. *C. decipiens*.

- 23. Sporen met een zwakke ornamentatie, uitgezonderd enkele grote wratten of kammen aan de top (sporenplaat fig. 12)
- 24. Velum enige tijd na beroeren roodachtig verkleurend
C. miraculosus
- 24. Velum niet roodachtig verkleurend; habitus van
Laccaria laccata *C. miraculosus* var. *laccarioides*
- 23. Sporen anders
- 25. Hoedhuidhyfen met een zeer typische rozebruine kleur in ammonia onder de microscoop; onder kruipwilg in duinen
C. dunensis
- 25. Hoedhuidhyfen anders gekleurd.
- 26. Steelvelum vormt één of meer duidelijke banden (jonge exemplaren bekijken)
- 27. Sporen > 10 µm aanwezig; velumbanden meestal verdwijnend bij ouderdom; elzenbegeleider (sporenplaat fig. 13)
C. alnetorum
- 27. Sporen < 10 µm; velumbanden meestal blijvend (sporenplaat fig. 14)
C. sertipes
- 26. Steelvelum vormt geen banden.
- 28. Hoed donker zwartbruin, hoed en steel met violetachtige tot roze tinten
C. cavipes
- 28. Anders
- 29. Sporen 7,5-10 x 4,5-5,5 µm (sporenplaat fig. 15)
C. decipiens
- 29. Sporen 7-8,5 x 4,5-5,5 µm, hoed vlakker en met velumplakjes, lichte cederhoutgeur
C. decipiens var. *atrocaeruleus*

Korte opmerkingen bij de soorten

Bij afbeeldingen en beschrijvingen gelden onderstaande ingekorte namen:

Brandrud: Cortinarius, Flora Photographica (Brandrud *et al.*, 1989-1998)

Breitenbach: Pilze der Schweiz Band 5 (Breitenbach & Kränzlin, 2000)

AMK: Mededelingen Antwerpse Mycologische Kring. (De Haan *et al.*, 1994-2002).

Cortinarius alnetorum (Velen.) Moser

Synoniem: *C. iliopodius* sensu Moser

Nederlandse naam: Gegordelde elzengordijnzwam

Afbeeldingen en beschrijvingen:

Brandrud plaat A 32; Breitenbach pag. 234; Sterbeeckia 19 pag. 43

Sporenplaat: fig. 13

Cortinarius ammophilus A. Pearson

Nederlandse naam: Duingordijnzwam

Beschrijving: Arnolds & Kuyper (1995) pag. 8

Opmerking: Dit is een aan kruipwilg gebonden soort van de kust

Cortinarius brunneus (Pers.: Fr.) Fr. var. glandicolor (Fr.: Fr.) Lindström & Melot

Nederlandse naam: Eikelkleurige gordijnzwam

Afbeeldingen en beschrijvingen: Brandrud plaat B 35; Breitenbach pag. 242

Opmerking: Deze soort wordt vaak verward met *C. umbrinolens*; de sporenvorm van beide soorten is echter zeer verschillend (zie sporenplaat fig. 1 en 2)

Sporenplaat: fig. 2

Cortinarius casimiri (Velen.) Huijsman

Synoniemen: *C. subsertipes* Romagn.; *C. decipiens* sensu R. Henry

Nederlandse naam: Grootsporige gordijnzwam.

Afbeeldingen en beschrijvingen:

Brandrud plaat D 28 & D 32, Breitenbach pag. 246; AMK 95.1 pag. 15

Sporenplaat: fig. 9

Cortinarius cavipes J. Favre

Nederlandse naam: Holsteeltgordijnzwam.

Afbeelding en beschrijving:

Breitenbach pag. 248; Arnolds & Kuyper (1995) pag. 10; Favre (1955) pag. 128

Opmerking: Dit is een alpiene soort. Deze soorten blijken ook aan de kust voor te komen en zijn dan meestal aan kruipwilg gebonden. In de literatuur wijken bij verschillende auteurs de sporenmaten sterk af!

Favre geeft als sporenmaat 9,5-10,5 x 5,5-6,5 µm met Q = 1,7; de sporenmaten volgens Arnolds & Kuyper zijn 9,5-11,5 x 5-5,5 µm maar met Q = 1,9-2 gemiddeld.

Cortinarius comatus J. Favre

Nederlandse naam: Dwerggordijnzwam

Afbeelding en beschrijving: Arnolds & Kuyper (1995) pag. 13; Favre (1955) pag. 129

Opmerking: Ook dit is een alpiene soort die aan de kust voorkomt, gebonden aan kruipwilg.

Cortinarius comptulus Moser

Synoniem: *C. sublatissporus* Svrcek

Nederlandse naam: Pluizige gordijnzwam

Afbeelding en beschrijving:

Brandrud plaat D58; AMK 97.4 pag. 81; Sterbeeckia 19 pag. 47

Sporenplaat: fig. 4

Cortinarius cucumisporus Moser

Nederlandse naam: Langsporige gordijnzwam

Afbeelding en beschrijving:

Arnolds *et al.* (1995) Plaat 6D; Arnolds & Kuyper (1995) pag. 15

Opmerking: Een soort van de kust, gebonden aan kruipwilg (Nederlandse opgaven); in België gevonden onder loofhout in de Langdonken te Herselt.

Sporenplaat: fig. 8

Cortinarius decipiens (Pers.: Fr.) Fr.

Synoniem: *C. flexipes* sensu het Overzicht (Arnolds *et al.*, 1995)

Nederlandse naam: Sombere siersteeltgordijnzwam

Afbeelding en beschrijving: Brandrud plaat C02; Breitenbach pag. 250; AMK 94.3 pag. 115 & pag. 119 (als *C. umbrinolens*), 96.3 pag. 85
Sporenplaat: fig. 15

Cortinarius decipiens var. atrocoeruleus (Moser) H. Lindström

Synoniem: *C. atrocoeruleus* Moser

Afbeelding en beschrijving: Brandrud plaat D44; Breitenbach pag. 250

Cortinarius diasemospermus Lamoure var. diasemospermus

Afbeelding en beschrijving: Brandrud plaat D47; Breitenbach pag. 252; Sterbeekia 21/22 pag. 38

Opmerking: In AMK 96 pag. 91 is beschreven *C. subrhombispora* (nomen provisorium). Deze soort verschilt weinig van *C. diasemospermus* var. *diasemospermus*. Vanwege verschillen in sporenvorm zijn het waarschijnlijk toch twee aparte soorten.

Cortinarius diasemospermus var. leptospermus H. Lindström

Synoniem: *C. tiliaceus* N. Arnold

Afbeelding en beschrijving: Brandrud plaat D27; Sterbeekia 21/22 pag. 61

Opmerking: *Cortinarius violilamellatus* (zie Brandrud plaat D39) verschilt van deze variëteit door een hoed die schubbig is. Of dit verschil voldoende is om beide op soortniveau te scheiden, is een zaak die discutabel is.

Cortinarius dunensis de Haan & Volders

Nederlandse naam: Witsteelgordijnzwam

Afbeelding en beschrijving: Sterbeekia 20 pag. 36

Opmerking: Deze soort is in 1999 voor het eerst gevonden, onder kruipwilg aan de Belgische kust.

Cortinarius erythrinus (Fr.) Fr.

Synoniem: *C. vernus* Lindström & Melot

Nederlandse naam: Lilastelige gordijnzwam.

Afbeelding en beschrijving: Brandrud plaat C51 (als *C. vernus*), Breitenbach pag. 294 (als *C. vernus*), Sterbeekia 19 pag. 27

Opmerking: Er is onlangs in België een variëteit *rubescens* gevonden, die verschillend is door zijn robuustere habitus en door het duidelijk rood verkleurende velum (Sterbeekia 21/22 pag. 59).

De in Brandrud plaat D51 beschreven *C. erubescens* lijkt macroscopisch sterk maar wijkt af door de veel smallere sporen.

Sporenplaat: fig. 3

Cortinarius flos-paludis Melot

Afbeelding en beschrijving: Brandrud plaat D38

Opmerking: Hoewel deze soort nog niet bekend is uit Nederland of Vlaanderen is hij hier toch opgenomen vanwege de vondst van een onbekende soort in België die groeide op veenmos (zie AMK 95.1 pag. 17, collectie 10). Deze vondst staat zeer dicht bij *C. flos-paludis* en is er waarschijnlijk identiek mee.

Sporenplaat: fig. 10

Cortinarius fusisporus Kühner

Synoniem: *C. semivestitus* Moser; *C. incisus* sensu Moser 1983

Nederlandse naam: Zandpadgordijnzwam

Afbeelding en beschrijving: AMK 98.3 pag. 86

Opmerking: Hoewel deze soort meestal een okerbruine hoedkleur heeft, komen er ook donkere vormen voor.

Sporenplaat: fig. 7

Cortinarius helobius Romagn.

Nederlandse naam: Kleine moerasgordijnzwam

Afbeelding en beschrijving: Brandrud plaat C43, Breitenbach pag. 260; AMK 97.4 pag. 95

Opmerking: *C. romagnesii* is een soort die alleen schijnt te verschillen van *C. helobius* door fijner geornamenteerde sporen; er blijken nogal wat overgangen te zijn van de fijnere naar de ruwere ornamentatie. Er is daarom grote twijfel of *C. helobius* en *C. romagnesii* echt verschillende soorten zijn, waarschijnlijk zijn het slechts vormen van één soort.

Sporenplaat: fig. 11, links

Cortinarius hemitrichus Fr.

Nederlandse naam: Witschubbige gordijnzwam

Afbeelding en beschrijving: Brandrud plaat A31; Breitenbach pag. 262; AMK 95.1 pag. 23

Opmerking: Deze soort is in bepaalde stadia nauwelijks te onderscheiden van geurloze vormen van *C. paleaceus*. Deze laatste heeft echter bredere sporen (zie sporenplaat fig. 5 en 6).

Sporenplaat: fig. 6

Cortinarius miraculosus Melot

Nederlandse naam: Roodvezelgordijnzwam

Afbeelding en beschrijving: AMK 96.2 pag. 43

Cortinarius miraculosus var. laccarioides de Haan & Volders

Nederlandse naam: Fopgordijnzwam

Afbeelding en beschrijving: Sterbeeckia 21/22 pag. 41

Sporenplaat: fig. 12

Cortinarius paleaceus Fr.

Synoniem: *C. flexipes* sensu Brandrud, *C. flexipes* sensu Breitenbach

Nederlandse naam: Gewone pelargoniumgordijnzwam.

Afbeelding en beschrijving: Brandrud plaat D34, D35, D45, D43, D29. Breitenbach pag. 256; AMK 95.1 pag. 8

Opmerking: De soorten rond *C. paleaceus* vormen een zeer verwarrend groepje. In Arnolds *et al.* (1995) is de volgende indeling aangehouden:

C. paleaceus sensu str.: schubbige hoed, geen paarstinten, vormen zonder pelargoniumgeur komen voor.

C. paleifer Svrcek: schubbige hoed, opvallende paarstinten, pelargoniumgeur.

C. rigidus sensu Kühner & Romagn.: kale hoed, pelargoniumgeur.

Deze indeling is in dit artikel aangehouden.

Brandrud deelt de groep wat anders in:

C. flexipes var. *flabellus*: hoed umbonaat, geen paars, hoed bijna zonder schubjes sporen iets breder dan bij variëteit *flexipes*.

C. flexipes var. *flexipes*: hoed meestal spits en duidelijk schubbig, vaak met paars

C. flexipes var. *inolens*: deze variëteit mist de pelargoniumgeur.

Sporenplaat: fig. 5

Cortinarius rigidus sensu Kühner & Romagn.

Synoniem: *C. paleaceus* f. *glaber*; zie ook *C. paleaceus*

Nederlandse naam: Kale pelargoniumgordijnzwam

Afbeelding en beschrijving: AMK 98.3 pag. 85; Sterbeekia 21/22 pag. 47

Opmerking: Zie bespreking bij *C. paleaceus*.

Cortinarius romagnesii R. Henry

Nederlandse naam: Voorjaarsgordijnzwam

Afbeelding en beschrijving: Sterbeekia 21/22 pag. 57

Opmerking: Zie bespreking bij *C. helobius*.

Sporenplaat: fig. 11, rechts

Cortinarius sacchariosmus Bellú & Bon

Nederlandse naam: Oranjebloesemgordijnzwam

Afbeelding en beschrijving: Arnolds *et al.* (1995) plaat 7A; Veerkamp (1992) pag. 32

Opmerking: Van één vindplaats in Nederland bekend.

Cortinarius scotoides J. Favre

Afbeelding en beschrijving: Breitenbach pag. 284; Favre (1955) pag. 146

Opmerking: Een alpiene soort, in Nederland gevonden aan de kust bij kruipwilg.

Cortinarius sertipes Kühner

Synoniem: *C. contrarius* Geesink, *C. flexipes* sensu Kühner 1961

Nederlandse naam: Siersteelgordijnzwam

Afbeelding en beschrijving:

Breitenbach: 284; AMK 97.4 pag. 83; Sterbeekia 21/22 pag. 51

Opmerking: Kühner (1961) beschrijft *C. flexipes* f. *typica* en *C. flexipes* f. *sertipes*, maar de verschillen zijn dermate klein en variabel, dat beide binnen de variatiebreedte van één soort vallen: *C. sertipes*.

C. flexipes sensu Kühner 1961 zoals gebruikt in Arnolds *et al.* (1995) (als synoniem van *C. decipiens*) lijkt mij dan ook discutabel, omdat dat zou inhouden dat *C. sertipes* en *C. decipiens* dezelfde soort zouden voorstellen.

Sporenplaat: fig. 14

Cortinarius subrhombispora nom. prov. de Haan & Volders

Afbeelding en beschrijving: AMK 96.3 pag. 91

Opmerking: zie bespreking bij *C. diasemospermus* var. *diasemospermus*

Cortinarius umbrinolens P.D. Orton

Synoniem: *C. rigidus* sensu Lange

Nederlandse naam: Bietengordijnzwam

Afbeelding en beschrijving: Brandrud plaat A08; AMK 97.4 pag. 93 (als *C. brunneus* var. *glandicolor*); Sterbeeckia 20 pag. 35

Opmerking: de afbeelding in Breitenbach op pag. 292 stelt vermoedelijk een andere soort voor. Zie ook opmerking bij *C. brunneus* var. *glandicolor*.

Sporenplaat: fig. 1

Cortinarius violilamellatus A. Pearson ex P.D. Orton

Nederlandse naam: Smalsporige pelargoniumgordijnzwam

Afbeelding en beschrijving: Brandrud plaat D39

Opmerking: zie bespreking bij *C. diasemospermus* var. *leptospermus*.

Literatuur

- Arnold, N. 1993. Morphologische-anatomische und chemische Untersuchungen an der Untergattung *Telamonia* (*Cortinarius*, Agaricales). Libri Botanici 7.
- Arnolds, E. & Kuyper, Th.W. 1995. Some rare and interesting *Cortinarius* species associated with *Salix repens*. Beih. Sydowia 8: 5 - 27.
- Arnolds E., Kuyper, Th.W. & Noordeloos, M.E. (red.) 1995. Overzicht van de paddestoelen in Nederland. NMV.
- Bidaud A., Moëgne-Loccoz, P. & Reumaux, P. 1992-2001. Atlas des Cortinaires I-XI, Frangy.
- Brandrud T.E., Lindström H., Marklund H., Melot, J. & Muskos, S. 1989-1998. *Cortinarius* Flora Photographica. Cortinarius HB. Matfors, Sweden.
- Breitenbach, J. & Kränzlin, F. 2000. Pilze der Schweiz. Band 5. Blätterpilze Teil 3. Cortinariaceae. Luzern, Mykologia.
- De Haan A., Lenaerts, L. & Volders, J. 1994. Verslag van de werkgroep *Cortinarius*. Meded. AMK 94: 104-120.
- 1995. Tweede verslag van de werkgroep *Cortinarius*. Meded. AMK 95: 2-25.
- 1996. Derde verslag van de werkgroep *Cortinarius*. Meded. AMK 96: 84-101.
- 1997. Vierde verslag van de werkgroep *Cortinarius*. Meded. AMK 97: 80-96.
- 1998. Vijfde verslag van de werkgroep *Cortinarius*. Meded. AMK 98: 78-91.
- 2000. Bijdrage tot de kennis van het subgenus *Telamonia* (*Cortinarius*) in België. 6de verslag van de werkgroep *Cortinarius*. Sterbeeckia 19: 27-48.
- 2001. Bijdrage tot de kennis van het subgenus *Telamonia* (*Cortinarius*) in België. 7de verslag van de werkgroep *Cortinarius*. Sterbeeckia 20: 21-41.
- De Haan A., Volders, J. & Walley, R. 2002. Bijdrage tot de kennis van het subgenus *Telamonia* (*Cortinarius*) in België. 8ste verslag van de werkgroep *Cortinarius*. Sterbeeckia 21/22: 34-63.
- Dam, N. & Dam, M. 1996. Weer zo' n bruin*Telamonia*. Meded. AMK 96: 42-46.
- Dam, N. & Kuyper, Th.W. (1998) - Hoe raak ik thuis in *Cortinarius*? - II. *Coolia* 41: 227-242.
- Favre, J. 1955. Les champignons supérieurs de la zone alpine du Parc national Suisse. In: Ergebn. wiss. Unters. schweiz. Nationalparks, (n.F.) Band V, 33
- Kühner, R. 1961. Notes descriptives sur les agarics de France. Bull. Mens. Soc. Linn. Lyon 30: 50-65.
- Veerkamp, M. 1992. Bijzondere waarnemingen en vondsten. Drie zeldzaamheden binnen tien meter. *Coolia* 35: 32-33.